

LBRIS

We know
books

Costel Nedelcu

Violetta de Sadova

Editura Ink Story
Pucioasa, 2024

©EDITURA INK STORY, 2024

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al autorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor. Deținerea unei copii fără suportul fizic și original este ilegală (conform legii Dreptului de Autor). Ca excepție, se permite preluarea unor scurte citate în eventuale recenzii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEDELCU, COSTEL

Violetta de Sadova / Costel Nedelcu. - Pucioasa :
Ink Story, 2024
ISBN 978-630-6633-18-0
821.135.1

Redactor: Adina Scutelnicu
Copertă: Dana Bratu
DTP: Radu Dumitrescu
www.ink-story.ro
office@ink-story.ro

A avut dreptate!

Înainte de a pleca din sala Teatrului Dramatic de Stat din Baia Mare, în dimineața zilei de început a lunii iazmei, Madame Violetta îi preciză: „Apoi, tinere domn, dincolo de dovezi mai este și credința. În meseria aleasă de dumneata, în care te vei confrunta cu necunoscutul, îți vei da măcar o dată seama că am avut dreptate. De câte ori nu am rostit, nu știu dacă mai pot să reproduc exact ceea ce a spus un mare poet român, prieten al familiei mele, în 1945, în fața Tribunalului Poporului după pronunțarea sentinței de condamnare la moarte, mă rog, cam așa... «am avut o credință și am iubit-o»”¹.

*

Costin s-a trezit brusc lac de apă. Trecuseră 44 de ani de la acea lungă întâlnire cu celebrul om de teatru, prima femeie regizor, actriță de excepție și profesor remarcabil, întâlnire începută la miezul unei nopți de toamnă și încheiată în zorii dimineții următoare. A avut un coșmar. Mai avusese cu mult timp în urmă un vis urât. Probabil presiunea, frământarea că trebuia să hotărască atunci, în acel an, 1973, încotro

¹ Radu Gyr, *Ultimul cuvânt la Tribunalul Poporului*, sâmbătă, 2 iunie 1945. Document prezentat de Nicolae Cărlan și Ioan Cocuz, de la Muzeul Bucovinei, Suceava, în *Adevărul literar și artistic*, 6 martie 1994 (Wikipedia).

s-o ia, avea să-i provoace peste câțiva ani, într-o seară de cireșar, 1986, o stare de vis apăsător și confuz când dormea profund în patul de acasă, după revenirea din cea mai adâncă mină, cea de la Baia Sprie. Se făcea că picase bacalaureatul sau examenul de diplomă de inginer. Se trezise brusc din somn să vadă unde se afla. Era în pat; nu existase nicio amenințare de a pierde vreun astfel de examen vreodată, dimpotrivă, primise laude, iar susținerea lucrării de diplomă nu fusese însoțită de necesitatea trecerii vreunui alt examen. Atât diploma de bacalaureat, cât și cea de inginer erau la locul lor, în biblioteca din sufragerie, la doar câțiva metri de patul în care și-a impus să se trezească și să întrerupă visul sinistru. Cred că fiecare om a avut un vis plăcut, care l-a sedus, dar și unul pe care nu l-a putut suporta. Atunci, se trezea, deschidea ochii, devenea lucid, conștient că nu era adevărat ce produsese creierul. Își dădea repede seama și se convingea că nu a fost decât un vis.

Acum, la zeci de ani de la terminarea studiilor, întins în patul cabanei sale montane așezate la marginea pădurii de pe pământul său, după o istovitoare muncă la tunsul ierbii, crescute la întrecere cu arbuștii, se ridicase în capul oaselor și mai că nu strigase către soarele ce lovea cu razele sale ferestrele dinspre răsărit: „Nu sunt nebun!”. Chiar ar fi strigat, ca să se descătușeze de coșmar, de n-ar fi zărit prin geam vecinii care făceau căpițe din iarba tăiată cu câteva zile mai devreme și uscată acum în ograda de alături.

Se văzuse în obsedanta și înfricoșătoarea împrejurare că era actor, ieșise din clădirea teatrului de la care nu căpătase încă nici măcar un rol de

figurant; era îmbrăcat ponosit și înainta pe o potecă de pe valea Borcutului, pare-se, din zona Băii Mari. Apa venea vijelioasă și tulbure ca o viitură. În urma lui pășea o femeie îmbrăcată în mov și de sub imensa-i pălărie cu pene de păun, actrița Violetta de Sadova le spuse unor copii de rromi plini de praf și îmbrăcați în zdrențe ce priveau de pe malul apei: „Ce rol imens a putut juca, acum umblă de nebun!”. Asta conta pentru toată suflarea adunată pe versanții văii, nu faptul că se apropiau inundațiile și le puteau lua micile improvizații de adăposturi.

Își trase repede pantalonii pe el, cu ochii plini de urdori, ținuți întredeschși în bătaia razelor soarelui de dimineață și se așeză pe banca făcută pe prispa casei cu propriile-i mâini, pe care i-o lăudaseră odată vecinii, ce mânuiau acum cu ușurință furcile la strânsul ierbii după prima coasă.

– Bună dimineața, domnule Vlahu! Ce faceți? V-a trezit zgomotul trebii noastre?

– Ce bine că vă văd, că v-aud. Sunt bine. Merg să mă uit la castanul din spate. Crește și nu mai rodește odată! Să facem și noi un piure de castane.

– Se face piure din castane?

– Sigur că da, e o delicatesă. Când eram copil, primeam de la Baia Mare, acolo e o mare livadă de castani și o fabrică micuță pentru piure la conservă. Le trimitea de acolo alor mei un actor, rudă mai îndepărtată. Acum nu știu dacă mai există livada și fabrica. La modul cum distrugem totul, ca într-o distracție a demenților, aș fi surprins să aflu că mai există livada și fabrica. Așa că aștept să rodească pomul acesta odată.

– Ei, până la castane... N-ar fi bună o țuică de

prună?

- Nu, e prea devreme, un lapte bătut la putinei, rece mi-ar prinde bine mie acum. Dar de unde? Nu mai sunt nici vaci, darămite putineie în gospodăriile țărănești.

Bău puțină apă din sticla aflată pe masa de pe prispă și reveni în casă.

Își terminase cu o zi în urmă treburile propuse, tăiasse bălăriile care năpădiseră curtea - o luaseră vecinii s-o dea proaspătă la iezii lor -, smulsese buruienile din grădinița cu flori din fața casei, iar acum își scâldea ochii în livada tânără și viguroasă. Băgă de seamă cu părere de rău că trecuseră de mult brândușele și ghioceii, chiar și narcisele, lalelele. Încă mai aveau flori stânjeneii, explodaseră bujorii și se pregăteau trandafirii. Aici vremea e mai întârziată cu o lună de zile decât în prima localitate aflată la doar opt kilometri, mai la vale. În împrejurimi și mai ales departe, pe dealuri, invadase cu totul floarea de salcâm, parcă ninsese în plină lună iunie. O vrajă învăluia întreaga casă din mijlocul acestei feerii de culori, însoțită de susurul apei din pârâul Alunișului ce părea că-l îndemna pe Vlahu: „Fă ceva omule, eliberează-te!”

O nebănuită forță transpărea din aerul curat al vârfului Pietriceaua pătruns în zona aceea depresionară, iar acum se concentra spre masa de lucru a lui Costin.

Începu să-și aducă aminte.

Îl căutase ani în șir și el și tatăl său pe Francopol, director al Teatrului Național din București, chiriaș în marea casă de colonist a bătului lui Costin, din Sărata, din februarie și până în ziua de Înviere a

anului 1944. Sovieticii aproape că încercuiseră zona, iar bătul aștepta ca autoritățile să-i spună ce să facă, putea pleca ori nu? De-ar fi plecat de capul lui, ori nu l-ar fi lăsat să treacă Prutul, ca pe atâția români ce au vrut să revină în vechiul Regat prin vama Albița, ori, de-ar fi trecut, l-ar fi dibuit autoritățile și l-ar fi trimis înapoi în Basarabia, ca pe finul său Toporan.

A hotărât Francopol ce trebuia făcut. Nu fusese atât de apreciat ca regizor. Avea să le arate el dușmanilor săi cum se joacă o piesă adevărată de teatru cu oameni simpli, fără prea multă carte. În noaptea Învierii Domnului din anul 1944, de frica invaziei ucrainenilor ce doreau acapararea Săratei, fost teritoriu moldovenesc, apoi ocupat de nogai, după aceea de ruși și germani și redobândit de români pentru scurt timp, Francopol a pregătit în detaliu totul. Scena era câmpul întreg cu armate, localități cu oameni speriați la gândul ce va urma, casa și familia care-l primiseră și ospătaseră luni întregi, recuzita de el pregătită. Bătul se bucura de aprecierea autorităților, în special a celor destinate să urmărească zona. Francopol ispășise aici în Sărata și mai apoi pe front o parte din cei 12 ani de detenție, pedeapsă impusă de Antonescu, pentru ceva ce se întâmplase contra regimului generalului, în ianuarie 1941, în fața Teatrului Național. Cu relațiile pe care și le făcuse printre ofițerime și cu acoperirea bătului care-l asigura pe plutonierul de zonă că este un om la locul lui, Francopol pusese la cale un plan rapid de evadare din Sărata, pentru a se salva atât pe sine, cât și familia bunicului lui Costin și pe un alt chiriaș, asistent la Facultatea de Filozofie și Litere din București, fost student al domnului Nae,

liderul generației interbelice. Francopol, în calitate de „veritabil căpitan rus”, i-a îmbrăcat pe bărbați în haine militare sovietice și astfel i-a strecurat printre ucrainenii ce acaparau totul, mai ales fetele. Fiica lui bătu, cea mică, adică mătușa lui Costin, a fost ascunsă în tronul căruței și acoperită cu fân. Apoi, Francopol și oamenii conduși de el s-au îndreptat spre podul de la Giurgiulești, au trecut echipați în haine militare românești prin micul pichet al armatei române și de acolo, prin nordul Galațiului, au ajuns la Mânjina. În acest sat, s-au despărțit: bătu s-a pitit cu familia prin Deltă, apoi s-a stabilit definitiv în Bărăgan, asistentul universitar a luat-o pe jos spre Brăila, iar Francopol, după ce s-a retras la aproape ruinatul conac al lui Costache Negri din Mânjina – el și Dumnezeu știu cât a stat acolo –, cu toate strădaniile lui Costin și ale tatălui său, a fost de negăsit. Cândva, Costin ar fi fost în stare să urmeze studiile Institutului de Teatru, numai să dea de urma lui Francopol, dar nu luase în serios angajarea sa pe drumul unei cariere de artă dramatică, deși ani la rând a fost nelipsit din sălile de spectacole ale teatrelor bucureștene și din țară. Era un împătimit al teatrului. Odată, stând de vorbă cu tatăl lui, mândru că băiatul îi devenise student, dar puțin supărat pentru că fiul său nu urmase Dreptul, Costin îi zisese în treacăt că ar fi vrut să încerce și la Teatru, sau să se alăture unei echipe de teatru din școlile populare de artă.

– Ține-te de asta acum! îi spusese tatăl cu ceva teamă că-i va ajunge flăcăul un aventurier prin înaltele școli bucureștene.

Profesorul de muzică din liceu, Iaurtum,

insistase un timp:

– Costine, mergi până la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică, ia legătura cu cineva să te îndrume, să te pregătească, mai ales pentru dicție, și încearcă, nu-ți rata talentul!

Profesorul nu stăruise însă prea mult. Imaginați-vă, împins de la spate poate s-ar fi supus. Ar fi luat un troleibuz, parcă 85, care ducea de la Gara de Nord până în centrul Bucureștilor și de acolo, pe una dintre străduțele vechi ale orașului, ar fi ajuns la IATC. Mersese de atâtea ori într-acolo, coborând la Universitate și plimbându-se prin zona centrală a orașului. De la Universitate a luat odată troleibuzul 84 pentru a merge în cartierul Balta Albă, la familia Leonanschi. Profesoara lui de anatomie, doamna Brezeanu, și colega ei Leonanschi erau prietene, două femei plăcute. De fapt erau trei prietene în grup, mai era și doamna T., cea mai energică dintre ele, profesoară de limba rusă, care avea în permanență o stare de spirit pozitivă. Era la fel de plăcută și amabilă precum celelalte două prietene ale ei. Dacă ar fi avut o astfel de profesoară, ar fi învățat și Costin Vlahu limba rusă. El nu a putut reține nimic din rusă la liceu, pentru că profesorul lui, așa cum și justiția dovedise, fusese un pezevenghi, condamnat pentru că a pretins și luat mită. Elevii erau mai mult manipulați de acel profesor să nu învețe limba rusă decât să fie stimulați s-o facă. Erau puși să papagalicească lecțiile din carte fără nicio noimă și nu învățau, efectiv, nimic. Nu era repulsia tinerilor împotriva limbii ruse, ci faptul că nu putea fi învățată fără o metodică de deprindere a cuvintelor și studiu adecvat. Evident, dacă l-ar fi întrebat pe Costin ce ar fi ales între engleză și rusă,

ar fi răspuns engleza. Bineînțeles, dacă hotărâse conducerea liceului că trebuia să învețe și rusa pe lângă franceza deja începută în școala generală, el, ca orice elev, în mod firesc, se supusese programei școlare. Numai că nu avusese cu cine să învețe rusa. Cine n-ar fi vrut să citească măcar un mic text în original din Tolstoi, Dostoievski, Pușkin, Esenin, Cehov? Ai un fior numai când le pronunți numele acestor titani ai literaturii universale!

Costin nu confunda comportamentul politic al conducătorilor sovietici cu creativitatea poporului rus. Evident, dacă i-ar fi fost impusă ca limbă oficială, atunci ar fi urât limba rusă cu conducători cu tot! E ceva de înțeles, orice popor are dreptul dat de Dumnezeu la studiu în limba lui maternă.

Duminică, 13 mai 1973, doamna Brezeanu îi înmână lui Costin Vlahu o scrisoare pe care s-o ducă la prietena ei din grup, la București. Ea era mai îndrăzneță ceva, mai cu inițiativă, fiind mai în vârstă. Costin avea o stimă deosebită pentru profesori și o ascultă. Dintotdeauna îi plăcuseră dascălii, iar cel mai mult, de învățătorul său.

Era o misivă în care profesoara lui de anatomie, scrisese clar către fosta ei colegă Leonanschi: „Te rog, îndeamnă-l pe Costin să urmeze medicina, stăruie dacă e cazul!”. Între cele două războaie mondiale, părinții ei plecaseră, ca și bătul lui Costin, în Cadrilater, în județul Caliacra. Despre plecările teleormănenilor în Cadrilater nu prea se mai discuta într-o țară a prieteniei socialiste și nu erau încurajate astfel de amintiri. Nici ei, Costin și profesoara sa, n-au discutat vreodată acest aspect decât întâmplător, după mulți ani de la prima lor

întrevedere. Poate că tocmai această coincidență, neștiută de niciunul dintre ei îi făcuse pe amândoi să se simtă atât de familiar, încât aveau impresia că se cunoscuseră dintotdeauna, deși el avea o vârstă mult mai mică decât a ei și se comporta ca un timid. Uneori, un individ întâlnește pe cineva și i se pare că ar cunoaște acea persoană, deși nu poate preciza unde ar mai fi văzut-o. Se spune că acei oameni care, deși se întâlnesc pentru prima dată, dar li se pare că se cunosc de când lumea, ar fi suferit un avatar în același timp, înainte de ultima reîncarnare a fiecăruia dintre ei. Astfel de persoane pot umbla sub formă energetică prin univers și dintr-odată se reîncarnează. Așa i-a spus un coleg de serviciu, Herlea, care filozofa în termenii metempsihozei în fața unui pahar de vin roșu adus de Costin de la țară. Înainte de a bea, oaspetele său îi cercetase vinul cu un fel de andrea din sârmă subțire, să vadă dacă este natural sau contrafăcut. Chiar studia cu o sârmuliță într-o formă confecționată de el accidente din scoarța terestră direct pe harta topografică în birou. Pentru a-și dovedi justetea observațiilor, odată, i-a luat harta lui Costin cu care trebuia să plece în teren și a întins-o pe o masă. Herlea a luat sârmulița și a plimbat-o pe deasupra hărții. Micul instrument s-a mișcat. A însemnat pe hartă locul deasupra căruia vibrase sârma. „Aici este o falie”, a precizat Herlea. Apoi, în teren, se dovedise că ceea ce-i spusese colegul Herlea în birou era adevărat. Costin avea să detecteze în perimetrul său de lucru prin observații geologice și geofizice o fractură chiar în locul deja indicat pe hartă. În acea zonă, Costin constatase că stratele² nu

² În Stratigrafie sau Geologie istorică se utilizează termenul

mai aveau continuitate, o parte din ele erau deplasate în plan vertical, cealaltă parte rămăseseră pe loc, iar de pe pragul format, apa se prăvălea în cascadă. Curând, detectarea de ape și zone ascunse cavernoase cu coarda de alun și sârma ținute între cele două mâini deveniseră chestiuni deja banale.

Eminescu a scris o nuvelă, *Avatarii faraonului Tla*, ce a devenit, apoi, subiectul tezei de doctorat a lui George Călinescu. Nu trebuie neapărat să crezi, dar cititul unor astfel de povești este totuși interesant. Se vorbește că ființele care au părăsit un corp în același an și au umblat sub formă energetică pe spații mai restrânse, cum ar fi o regiune întinsă pe câteva sute de kilometri, se vor căuta și se vor întâlni negreșit după reîncarnare, chiar dacă ultimul lor avatar s-a produs în timpi oarecum diferiți. Acel coleg, Herlea, l-a rugat, insistent, să citească *Bănuiala unei umbre*³.

Profesoara de anatomie era o femeie frumoasă, atrăgătoare și nu i-ar fi dat nimeni vârsta înscrisă în acte. Costin avea să meargă ani în șir prin lume și să-și dea seama cât de frumoase sunt românele. El trase concluzia după atâta umblat prin țară și străinătate, că în orice troleibuz, autobuz, tramvai, vagon de tren din România s-ar fi urcat, în mod sigur se afla și o fată, o femeie frumoasă. Nici nu-și putea închipui, cum de mai răsărea atâta frumusețe dintr-un popor schingiuit atâtea secole! Privea spre ochii căprui închis ai profesoarei și vedea o șatenă cu plete foarte puțin ondulate, perfecte pentru a-i încadra fața ovală. Apoi privirea îi cobora pe gâtul ei cu piele fină, catifelată, mai jos, ochii îi alunecau pe pieptul

strate la plural (*Strate de Sinaia, Strate de Comarnic* etc).

³ Ludvik Soucek, traducere Alexandra Toader, Editura Albatros, 1984.

bombat, discret proporționat și pe mijlocul subțire, de la care sporeau armonios coapsele sub rochia nu prea strâmtă și continuând cu gamba drepte și lungi. Se îmbrăca de fiecare dată cu gust, iar eleganța ei nu putea trece niciodată neremarcată. Buzele frumos arcuite, ferme, parcă erau create în laboratoarele de estetică. Deși frumoasă ca o actriță de cinema și nici Costin un băiat fără șarm, nu le dăduse niciunui prin cap vreodată să vorbească despre actorie. Se discuta atunci prin popor că dacă o fată era frumoasă, musai trebuia să meargă la Facultatea de Teatru. Oamenilor le plăcea să privească fie la televizor, fie pe ecranul de la cinematograful filme polițiste cu un detectiv dotat psihic și fizic, în stare să treacă și prin zid, iar dincolo de el să găsească răufăcătorul sau o frumoasă femeie care să-l ajute să dea de urma acestuia. Prin urmare, conform acestei concepții, ei ar fi trebuit măcar o dată să discute despre actori, dacă nu de actorie. Repovesteau și analizau împreună filme și piese de teatru vizionate, cât despre meserie, ea insistă la Costin să urmeze medicina. Probabil, profesoara lui de anatomie fusese cândva în dilemă: catedră sau bisturiu. Îi plăcea să lucreze cu copiii, dar atunci când îi vedea suferind de vreo afecțiune, ar fi vrut să fie și medic pentru ei, mai ales că și fiul ei, copil de excepție, învăța, se juca, trăia mare parte a timpului laolaltă cu ceilalți din liceu.

*

Se aflau în livingul ce comunica printr-un spațiu îngust cu bucătăria. Abia ce sosise Costin, că sună telefonul. Doamna Leonanschi lăasă din mână paleta